

Н. ВОРОНОВА

Зміст і структура електронного навчального посібника
«Українська культура кінця XIX – початку XX століття»

УДК 378.091.64:004:[008(477)''18/19'']

**ЗМІСТ І СТРУКТУРА ЕЛЕКТРОННОГО
НАВЧАЛЬНОГО ПОСІБНИКА
«УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА КІНЦЯ XIX –
ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ»**

Надія Воронова

кандидат філософських наук,
доцент кафедри культурології, естетики та історії
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний
університет»

м. Слов'янськ, Україна

ORCID ID 0000-0001-7957-1655

voronova.ns@ukr.net

Анотація. Стаття присвячена актуальній проблемі – забезпеченню сучасної вищої освіти електронними навчальними засобами, що відповідає загальним тенденціям інформатизації освіти та сучасним вимогам створення цифрового освітнього середовища навчального закладу. Проаналізовано вітчизняні й зарубіжні наукові джерела, що дозволило дійти висновків про нові тенденції е-навчання останніх років: вивчення електронних навчальних засобів переважно в складі інформаційно-комунікаційного (цифрового) освітнього середовища; реалізація принципів відкритої освіти, що змінюють загальну концепцію користування електронними освітніми ресурсами та вимоги до їхнього створення; формування нового покоління цифрових освітніх ресурсів (Next Generation Digital Learning Environment).

Метою статті є аналіз змісту і структури е-посібника «Українська культура кінця XIX – початку XX століття», який було створено як компонент цифрового освітнього простору підготовки вчителів початкової школи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», а також як автономний навчальний посібник для фахової підготовки майбутніх культурологів. Теоретичне підґрунтя дослідження складають принцип інформатизації освіти, принцип відкритої освіти та компетентнісний підхід.

Посібник структурований у п'ять розділів відповідно до основних видів українського мистецтва, які розвивались у досліджуваній період: література і театр, архітектура та скульптура, живопис, музичне мистецтво та кінематограф. Кожен розділ уміщує стислий нарис із відомостями щодо загальних тенденцій розвитку конкретного виду мистецтва, домінуючих стилізованих напрямів, творчі портрети діячів тієї чи тієї галузі української культури і мистецтва, посилання на відеоматеріали, список рекомендованої літератури та інтернет-джерел. Для зручності користувачів авторами підготовлено словник найуживаніших термінів (162 найменування) та іменний покажчик (284 персони). Для перевірки набутих знань розроблено тестові завдання. Виокремлено особливості побудови е-посібника як цифрового навчального засобу нового покоління: інтенсивне залучення засобів мультимедіа; реалізація принципів інтерактивності та інтеграції мистецтв.

Ключові слова: електронний навчальний посібник; цифровий освітній ресурс; освітнє середовище; українська культура; майбутні культурологи.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Забезпечення вітчизняної освіти електронними навчальними засобами є однією із нагальних потреб сьогодення, що цілком відповідає загальним тенденціям інформатизації освіти та створення цифрового освітнього середовища навчального закладу. Найбільш активно цифрові освітні ресурси у вигляді електронних підручників наразі впроваджуються в початкову та загальну середню освіту: 2014 – 2017 рр. проведено всеукраїнський педагогічний експеримент «Розумники» SmartKids, у межах якого розроблено електронні освітні ігрові ресурси (ЕОІР) для початкової школи з предметів «Українська мова», «Математика», «Я досліджую світ», «Мистецтво»; 2017 року наказом МОН України експеримент продовжено в руслі наукової теми «Технологія навчання учнів початкової школи “Розумники” (SmartKids)». Для середньої освітньої ланки видавництвом «Нова школа» від 2006 року практично з усіх предметів шкільної програми пропонуються мультимедійні підручники, розроблені за єдиною програмною оболонкою, що вимагає інсталяції на комп'ютері. На відміну від середньої школи, розвиток електронних навчальних засобів для вищої освіти відбувається стихійно, за ініціативи окремих викладачів, які враховують переваги електронного навчання, намагаються підвищити якість навчання й забезпечити викладання дисциплін сучасними цифровими освітніми ресурсами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні роки проблема забезпечення освіти електронними (цифровими) навчальними засобами привертає все більше уваги науковців як вітчизняних, так і зарубіжних. До того ж вона наразі отримала міцне нормативно-правове підґрунтя. Прийнято Положення про електронні освітні ресурси (2012), у якому зазначено, що під ЕОР розуміють навчальні, наукові, інформаційні, довідкові матеріали та засоби, розроблені в електронній формі та представлені на носіях будь-якого типу або розміщені в комп'ютерних мережах, які відтворюються за допомогою електронних цифрових технічних засобів і необхідні для ефективної організації навчально-виховного процесу в частині, що стосується його наповнення якісними навчально-методичними матеріалами. Вказано, що ЕОР є складовою частиною навчально-виховного процесу, має навчально-методичне призначення та використовується для забезпечення навчальної діяльності вихованців, учнів, студентів і вважається одним із головних елементів інформаційно-освітнього середовища.

Унормованими стали визначення «електронного підручника (е-підручника)» як сучасного електронного (мультимедійного) засобу навчання, що

містить систематизовану інформацію відповідно до навчальної програми з дисципліни з урахуванням сучасних завдань професійної підготовки фахівців, розроблений з використанням усього арсеналу засобів цифрових технологій, та «електронного посібника (е-посібника)» як додаткового навчального електронного видання, що доповнює матеріал підручника (Видання, 2016).

Відзначимо нові тенденції в розробленні та використанні електронних освітніх ресурсів, що з'явилися в останні роки й характеризують як вітчизняну, так і зарубіжну освіту. Якщо на початку 2000-х років більшість науковців намагалася визначити поняття «електронний підручник», «електронний посібник», «електронний освітній ресурс», «електронний ресурс навчального призначення», «освітній вебсайт» тощо (Волинський, Красовський, 2013; Машбиць, 1997; Савченко, 2009; Дем'яненко, Лаврентьєва, Шишкіна, 2013), сформулювати вимоги до структури та змісту електронних навчальних засобів, класифікувати їх за різними критеріями, провести експертизу якості (Биков, Лапінський, 2012; Литвинова, 2013), то в останні роки ці засоби розглядаються як компоненти структури інформаційного (інформаційно-комунікаційного, цифрового) освітнього середовища навчального закладу. Крім того, змінилися підходи до програмного забезпечення засобів е-освіти: замість програмних оболонок, які слід було купувати, пропонуються ресурси з відкритим кодом. Принципи відкритої освіти змінюють загальну концепцію користування електронними освітніми ресурсами та вимоги до їх створення.

Зарубіжні науковці (Доббін (Dobbin), 2016; Браун (Brown), 2017; Линч (Lynch), 2018) ведуть мову про створення нового покоління цифрових освітніх ресурсів (Next Generation Digital Learning Environment, NGDLE), виокремлюють його ключові функції: сумісність та інтеграція (Interoperability and Integration), персоналізація (Personalization), аналітика, консультування та оцінювання навчання (Analytics, Advising, and Learning Assessment), співпраця (Collaboration), доступність та універсальний дизайн (Accessibility and Universal Design) (Brown, 2017).

Аналогічні процеси створення єдиного електронного (цифрового) освітнього середовища (платформи) відбуваються й у вітчизняній науці. Так, спільнотою українських науковців (Н. Бахмут, Л. Карташова, В. Любарець та ін.) у 2016 році була запропонована модель електронної освітньої платформи – Універсальний освітній простір ACCENT (<http://ac-cent.com/>) як потужний, відкритий, інноваційний е-механізм для підвищення якості освіти в Україні. Освітній простір ACCENT створювався як єдина інтегрована система, що вміщує

репозиторій електронних освітніх ресурсів (електронних підручників, посібників, інформаційно-довідкових видань, презентацій, засобів інфографіки тощо) (Любарець, 2016). Українськими науковцями Л. Карташовою, Н. Бахмат, І. Пліш (2018) розроблено електронну (web-) платформу mobiSchool, яку було успішно впроваджено в навчальний процес гімназії «Апогей».

У руслі схарактеризованих тенденцій розроблено цифровий освітній ресурс – електронний навчальний посібник «Українська культура кінця XIX – початку XX століття» (<http://ukr-music.paradox.dn.ua/>) для професійної підготовки фахівців із культурології. Навчальний засіб створювався як компонент цифрового освітнього простору підготовки вчителів початкової школи, спроектованого викладачами кафедри теорії і практики початкової освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», а також як автономний навчальний посібник для фахової підготовки майбутніх культурологів.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз змісту і структури е-посібника «Українська культура кінця XIX – початку XX століття» для подальшого його використання в професійній підготовці майбутніх культурологів.

Теоретичне підґрунтя дослідження складають: принцип інформатизації освіти як упорядкованої сукупності взаємопов'язаних організаційно-правових, соціально-економічних, навчально-методичних, науково-технічних, виробничих і управлінських процесів, спрямованих на задоволення інформаційних, обчислювальних і телекомунікаційних потреб, що пов'язані з можливостями методів і засобів ІКТ учасників навчально-виховного процесу, а також тих, хто цим процесом управляє та його забезпечує (Биков, 2008); принципи відкритої освіти як навчання на основі використання цифрових технологій, метою якої є розширення доступу до навчання, усунення бар'єрів, створення нових способів викладання та навчання, обміну знанням, забезпечення різноманітних шляхів доступу до формальної та неформальної освіти (Inamorato dos Santos, Punie & Castaño-Muñoz, 2016); компетентнісний підхід як такий, що орієнтований передусім на освітній результат.

Результати дослідження. Електронний навчальний посібник «Українська культура кінця XIX – початку XX століття» для студентів вищих педагогічних навчальних закладів – майбутніх фахівців у галузі культурології – висвітлює один із найцікавіших та найскладніших етапів існування української культури. Він охоплює роки, коли вітчизняна культура й мистецтво розвивались в умовах

підпорядкованості культурним процесам держав, до складу яких входила Україна – Росії та Австро-Угорщини, а також період становлення української державності, існування незалежної Української народної республіки 1918 – 1920 рр., які змінилися складним етапом розвитку культури східної та центральної України у складі культурної політики СРСР та західної України у складі Польщі.

Українська культура й мистецтво кінця XIX – початку XX століття поки що не отримали цілісного наукового осмислення через низку чинників, серед яких найвагомішими є багаторічне замовчування імен і досягнень вітчизняних митців, фізична ліквідація багатьох діячів, які відстоювали національну гідність української культури, знищення творів мистецтва, які не задовольняли потреби політичної еліти. Багато мистецьких діячів, які розпочали творчий шлях наприкінці XIX ст., були репресовані за часів радянської влади (так зване «Розстріляне Відродження», знищене тоталітарним сталінським режимом). Тож звернення авторів посібника до цього культурно-історичного періоду є спробою звернути увагу студентської молоді, зокрема майбутніх фахівців культурології, на імена та творчу спадщину українських митців складного й повного протиріччя періоду розвитку вітчизняної культури.

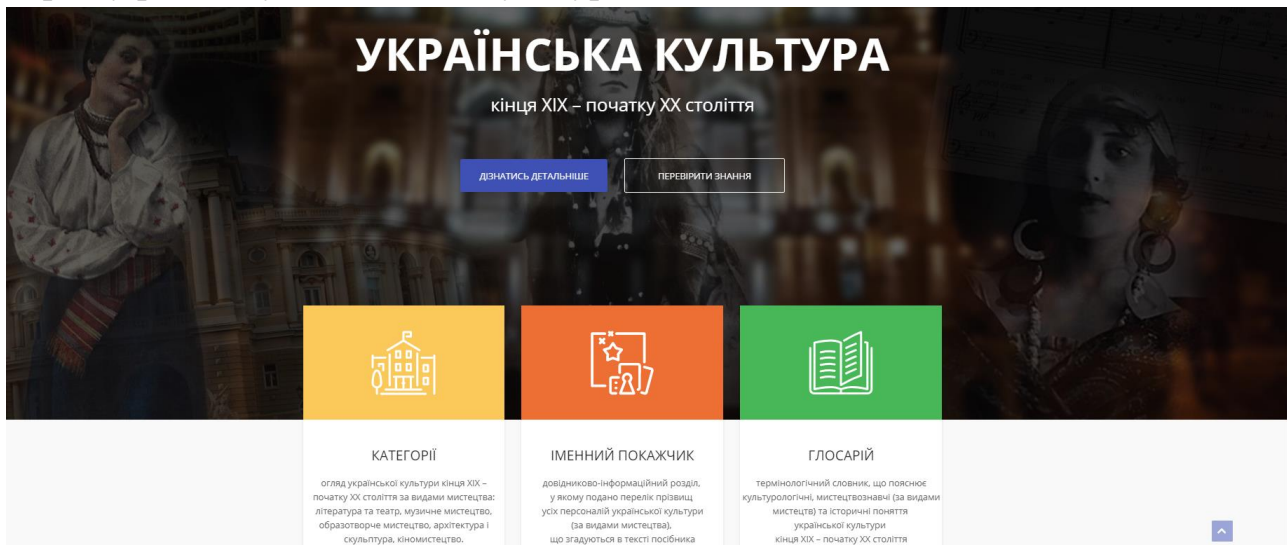

Рис. 1. Головна сторінка електронного посібника «Українська культура кінця XIX – початку XX століття» (<http://ukr-music.paradox.dn.ua/>)

Посібник структурований у п'ять розділів відповідно до основних видів українського мистецтва, які розвивались у досліджуваний період: література і театр, архітектура та скульптура, живопис, музичне мистецтво та кінематограф. Кожен розділ уміщує стислий нарис із відомостями щодо загальних тенденцій розвитку конкретного виду мистецтва, домінуючих стильових напрямів, творчі

портрети діячів тієї чи тієї галузі української культури і мистецтва, посилання на відеоматеріали, список рекомендованої літератури та Інтернет-джерел. Пропонується для перегляду галерея портретів вітчизняних діячів кінця XIX – початку XX століття, репродукції та фотографії творів мистецтва, а також фрагменти музичних творів для слухання (рис. 2).

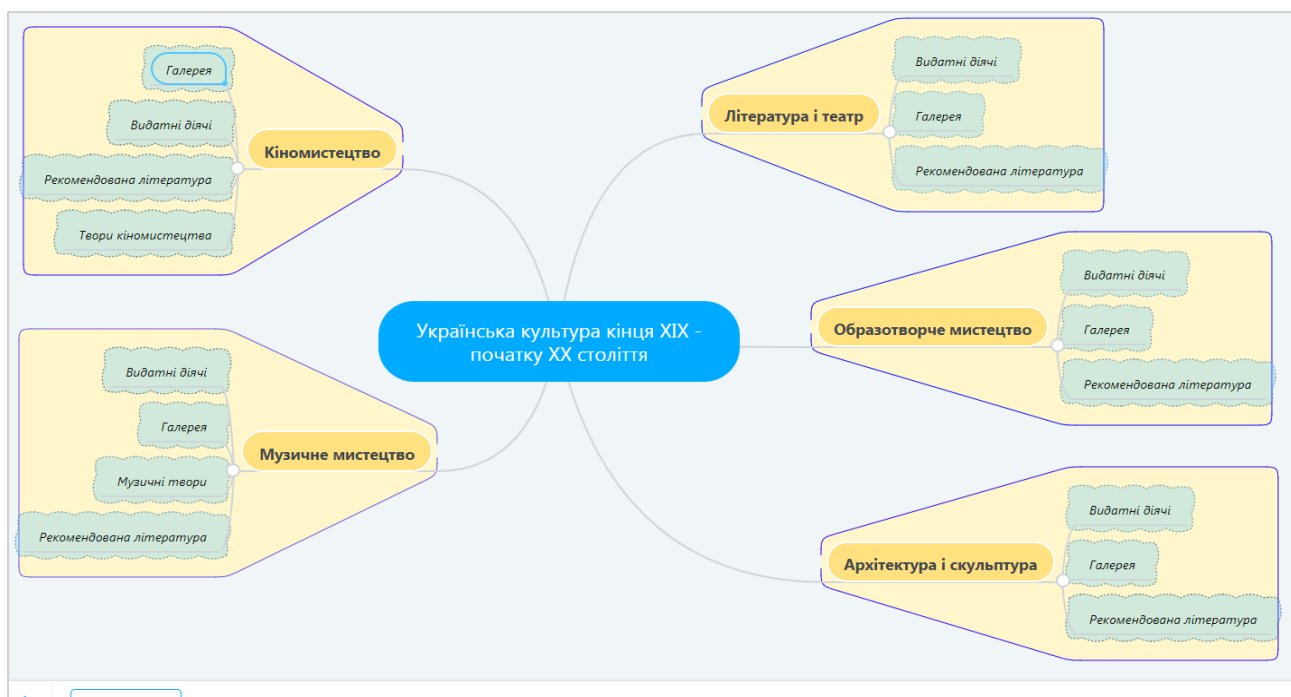

Рис. 2. Структура електронного навчального посібника «Українська культура кінця XIX – початку XX століття»

Відзначимо, що текстовий матеріал навчального посібника викладений дуже стисло, що відповідає особливостям так званого «кліпового» (netthinking, net-мислення, фрагментарного, мозаїчного) мислення сучасної молоді, яка значну частину вільного часу проводить у мережі Інтернет. Як указують дослідження вітчизняних і зарубіжних соціологів, культурологів, психологів, «кліпове мислення», навіть «кліпова культура» наразі є поширеним явищем, бо так свідомість людини в природний спосіб підлаштовується під епоху інформатизації. На слушну думку С. Докуки (2013), внаслідок експоненціального зростання кількості інформації людям доводиться трансформувати свої когнітивні стратегії та встигати обробляти більшу кількість повідомлень за менший проміжок часу, що призвело до виникнення поняття «кліпового» мислення.

Ураховуючи специфіку мислення молоді, тексти нарисів з історії української культури кінця XIX – початку XX століття є лаконічними, проте інформаційно насиченими завдяки розгалуженій системі гіперпосилань: у спливаючих вікнах можна знайти відомості про діячів культури та мистецтва різних часів, а також напрями й твори мистецтва, творчі об'єднання тих часів (рис. 3).

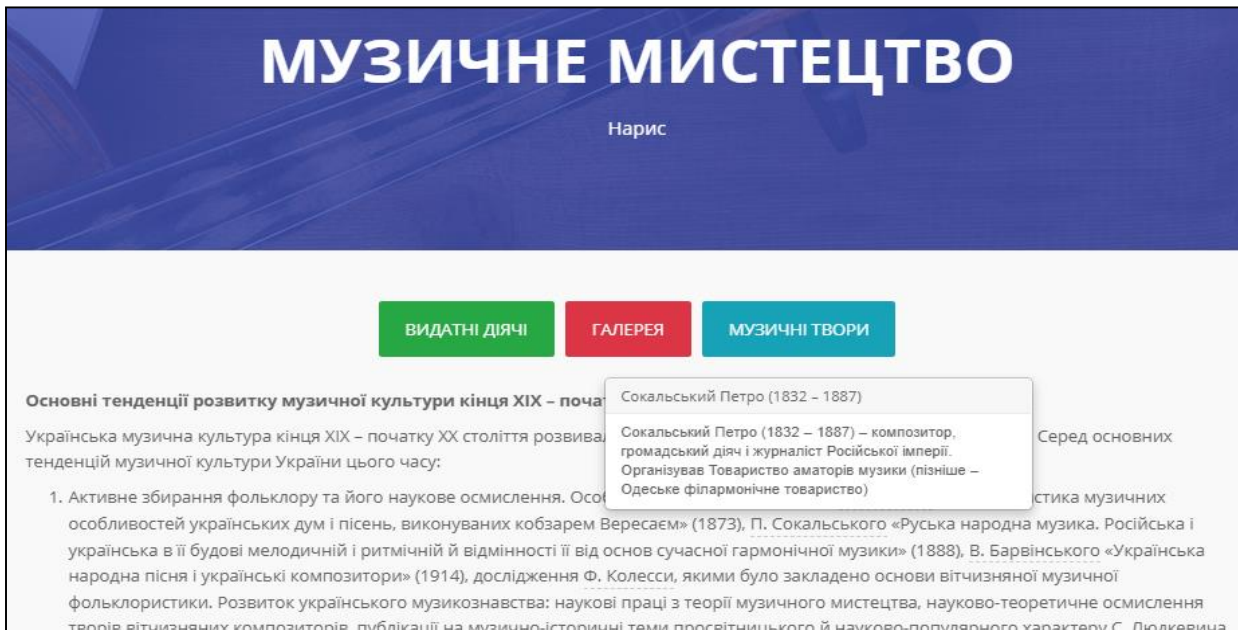
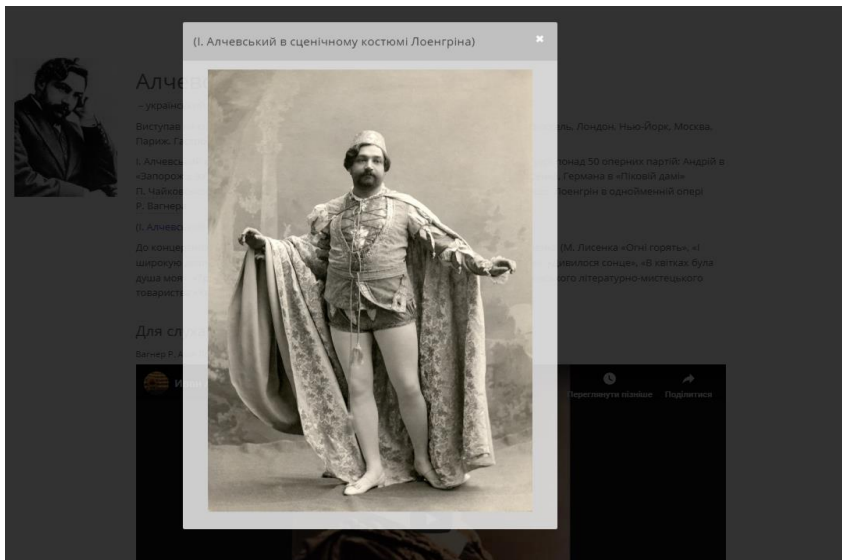

Рис. 3. Сторінка нарису «Основні тенденції розвитку музичної культури кінця XIX – початку XX століття»

Текстовий матеріал про життя і творчість діячів української культури і мистецтва супроводжується ілюстративним матеріалом: портрети, фотоматеріали із зображеннями архітектурних споруд, скульптурних композицій, сцен із оперних та драматичних спектаклів, репродукції творів живопису, фрагменти музичних творів, інші візуальні, аудіо- та відеоматеріали доповнюють історико-теоретичні відомості. Кожен музичний твір можна прослухати й завантажити на власний комп'ютер.

Рис. 4. Сторінка електронного навчального посібника «Українська культура кінця XIX – початку XX століття» про життя і творчість українського оперного співака І. Алчевського

Усі відеоматеріали, що пропонуються як додаткові інформаційно-довідкові відомості культурологічного та мистецтвознавчого спрямування (сюжети із програм українського телебачення, із циклу україномовних телепередач канадського літературознавця М. Стеха «Очима культури», присвячених питанням вітчизняної культурної спадщини та національної ідентичності, окремим діячам культури), розташовані в мережі Інтернет (на каналі YouTube; сайті студії Віател (<http://viatel.kiev.ua/filmography/serial-gra-doli/>), на якій було знято серіал документальних фільмів «Гра долі»; сайті Студії документальних фільмів українського телеканалу UA: Перший, що пропонує естетський цикл «Київська старовина. Світ мистецтва» І. Чередниченко (http://1tv.com.ua/programs/svit_mystectva) тощо.

Для зручності користувачів авторами підготовлено словник найуживаніших термінів (глосарій, що вміщує 162 найменування) та іменний покажчик (за кожним із видів мистецтва, 284 персони загалом).

Н. ВОРОНОВА

Зміст і структура електронного навчального посібника
«Українська культура кінця XIX – початку XX століття»

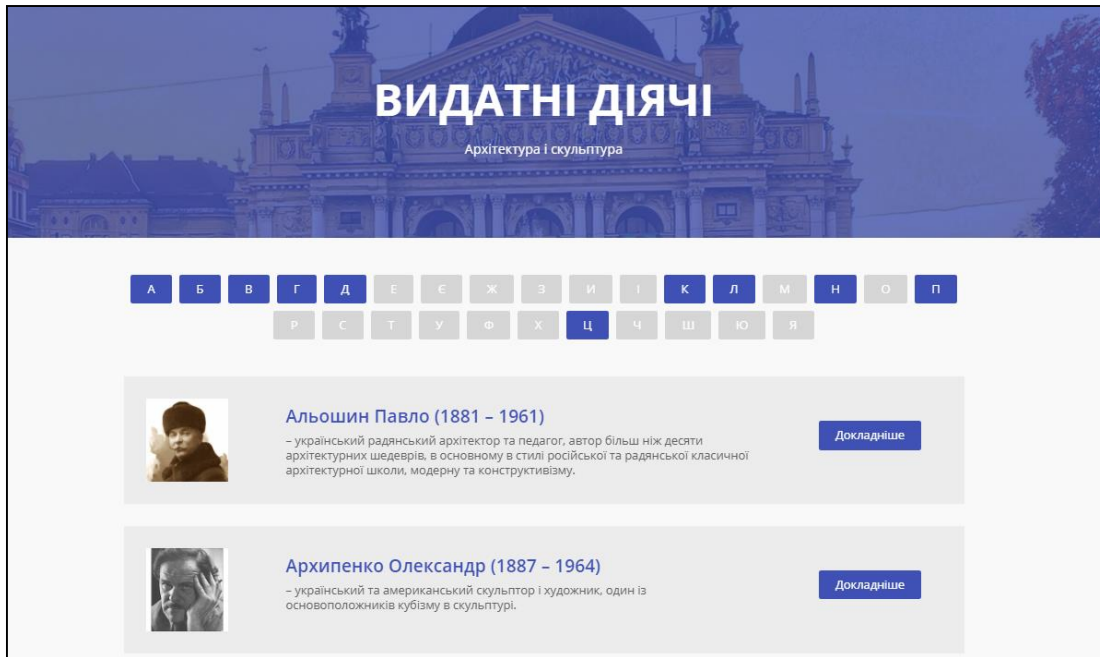

Рис. 5. Іменний покажчик у розділі «Архітектура і скульптура»

Перевірити знання після опрацювання матеріалів навчального посібника можна у відповідному підрозділі, де розташовані три варіанти тестових завдань.

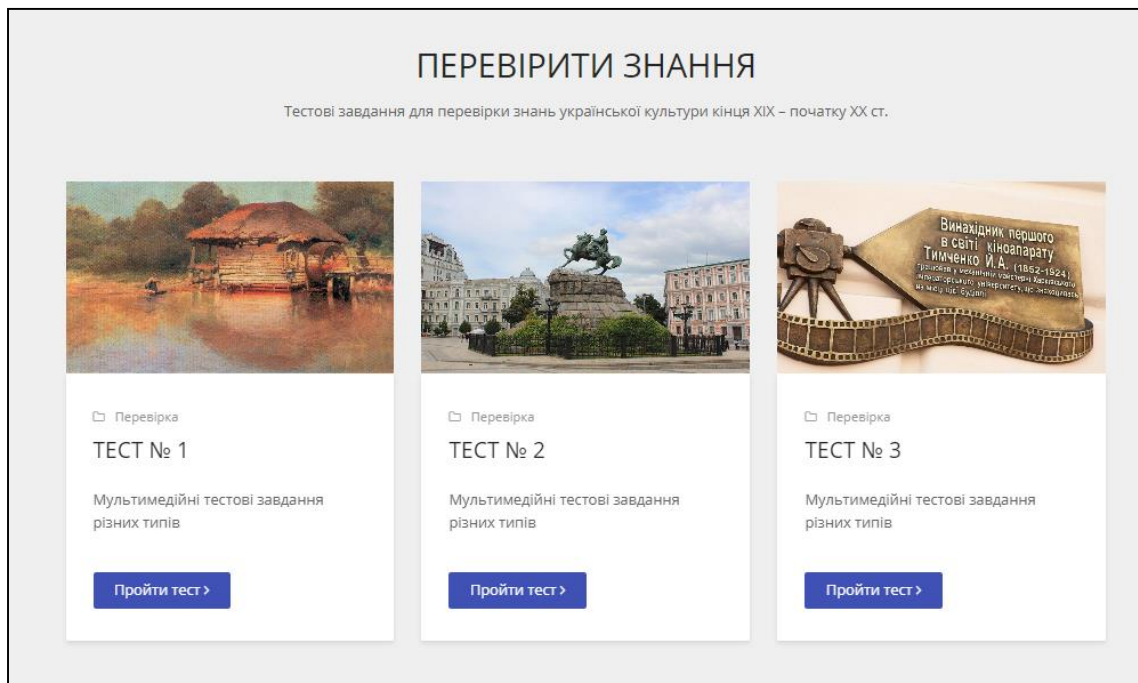

Рис. 6. Розділ тестових завдань електронного навчального посібника «Українська культура кінця XIX – початку XX століття»

Як відомо, опанування культурологічних дисциплін спрямовано на набуття комплексу знань і умінь, які, з одного боку, сприяють формуванню цілісного уявлення про культуру й мистецтво, його соціальну природу, функції й місце в суспільному житті, естетичні норми і критерії культури, з іншого – допомагають сприйняттю конкретних творів культури і мистецтва, закономірностей розвитку різних видів мистецтва, особливостей художньої мови й засобів виразності, формоутворення, жанрово-стильових різновидів. Отже, йдеться про культурологічні та специфічні мистецтвознавчі знання й уміння, що враховано в тестових завданнях, розроблених у 3-х варіантах.

Наведемо приклади тестових завдань різних типів.

Тестове завдання 1.

Виберіть одну відповідь:

Який архітектурний стиль представляє споруда, яку Ви бачите на малюнку?

- а. Гуцульський стиль*
- б. Псевдовізантійський стиль*
- в. Псевдоруський стиль*
- г. Неоготика*

Тестове завдання 2.

Установіть відповідність між іменами діячів української культури кінця XIX – початку XX ст. та фактами їхньої біографії (впишіть потрібну букву після кожної цифри).

1. М. Лисенко __	а. Художник, член товариства «передвижників», автор картин «Весілля в Київській губернії», «Свати», «Ворожіння», «Ярмарок». б. Композитор, автор хорових поем «Легенда», «Моя пісня», класичних обробок українських пісень «Козака несуть», «Дударик», «Щедрик». в. Живописець-баталіст, графік, автор картин «Похід запорожців на Крим», «Бій Максима Кривоноса з Ієремією Вишневецьким». г. Живописець-монументаліст, брав участь у розписах Луцьких казарм у Києві та Київського оперного театру, більшість творів було знищено. д. Композитор, етнограф, громадський діяч, автор опер «Різдвяна ніч», «Утоплена», «Тарас Бульба», «Енеїда».
2. М. Пимоненко __	
3. Т. Бойчук __	
4. М. Леонтович __	

Тестове завдання 3.

Виберіть кілька відповідей:

У переліку імен видатних діячів української культури кінця XIX – початку XX ст. виберіть представників образотворчого мистецтва.

- а. Г. Нарбут*
- б. О. Олесь*
- в. Д. Січинський*
- г. М. Пимоненко*
- д. В. Городецький*
- е. І. Труш*
- ж. О. Мурашко*
- з. М. Старицький*

Висновки. Огляд структури та змісту електронного навчального посібника «Українська культура кінця XIX – початку XX століття» дозволив виокремити особливості його побудови як цифрового навчального засобу нового покоління:

1. *Інтенсивне залучення засобів мультимедіа.* Зазначимо, що широке впровадження мультимедійних складників під час вивчення культурологічних дисциплін не є випадковим чинником. Саме ці дисципліни є багатопрофільними

курсами інтегрованого плану, бо включають різні аспекти розвитку матеріальної та духовної культури, серед яких аналіз культури як системи культурних феноменів; погляд на культуру в її історичному розвитку; вивчення культурних кодів та комунікацій тощо. Культурологія завжди потребує використання міждисциплінарних зв'язків із предметами загальноосвітнього циклу (історією, літературою, мистецтвознавством), окремими видами мистецтва (живописом, музикою, театром, кіно, хореографією тощо).

Культурологія серед гуманітарних дисциплін є одним із найбільш різнопланових і багатоскладних курсів, який включає значний обсяг інформації, зокрема візуальної та звукової. Об'єднати різні складники в межах одного курсу, залишивши його при цьому відкритим для інновацій, дають можливість засоби мультимедіа. Саме під час вивчення культурологічних дисциплін доцільно синтезувати вербальну, візуальну, звукову та графічну інформацію, поєднувати абстрактно-логічні та предметно-образні форми наочності, підвищувати мотивацію навчання в наслідок єдності емоційності та образності мультимедійної форми викладу навчального матеріалу.

2. *Реалізація принципу інтерактивності*, що пов'язано з нелінійним (гіпертекстовим) поданням інформації, можливістю отримання додаткових відомостей, керування послідовністю та швидкістю їх подання. Основний спосіб організації інтерактивної взаємодії в електронному навчальному посібнику «Українська культура кінця XIX – початку XX століття» – використання екранного меню: користувач обирає необхідний об'єкт серед поданих на екрані, а для отримання розширених даних про об'єкт переходить на іншу сторінку. Цей процес у посібнику зреалізований за допомогою системи гіперпосилань.

3. *Дотримання принципу інтеграції мистецтв*, який виходить із інтегрованої природи культурологічних дисциплін; контент підручника складається із значної кількості творів різних видів мистецтва (живопису, музики, скульптури, архітектури, кіномистецтва, літератури й театру), відеофрагментів, аудіоматеріалів, портретних зображень діячів культури й мистецтва, які мають відношення до історичного етапу розвитку української культури кінця XIX – початку XX ст. у контексті загальноєвропейського мистецького процесу.

Створений для студентів закладів вищої педагогічної освіти навчальний посібник «Українська культура кінця XIX – початку XX століття» має на меті допомогти заглибитись у мистецтво України вказаного періоду, усвідомити художню цінність найкращих зразків українського мистецтва, розширити

естетичний світогляд і розвинути духовність майбутніх фахівців культурології, які викладатимуть курс «Історії української культури» у ЗВО.

Перспективою подальшого дослідження є вивчення можливостей використання розробленого навчального засобу під час професійної підготовки майбутніх культурологів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Brown, M. (2017). The NGDLE: We Are the Architects. *EDUCAUSE Review*. 11 – 18. Retrieved from <https://er.educause.edu/-/media/files/articles/2017/7/erm17411.pdf>.
2. Dobbin, G. (2016). Exploring the Next Generation Digital Learning Environment: Opportunities and Challenges. Retrieved from <https://library.educause.edu/resources/2016/6/exploring-the-next-generation-digital-learning-environment-opportunities-and-challenges>
3. Inamorato dos Santos, A., Punie, Y., Castaño-Muñoz, J. Opening up Education: a Support Framework for Higher Education Institutions. JRC Science for Policy Report, 2016. EUR27938EN; DOI:10.279.1/293408.
4. Lynch, M. (2018). What is the Next Generation of Digital Learning Environments? Retrieved from <https://www.thetechedvocate.org/what-is-the-next-generation-of-digital-learning-environments/>
5. Биков, В. Ю. (2008). Інформатизація освіти. *Енциклопедія освіти*. В. Г. Кремень (Ред.). Київ, Україна: Юрінком Інтер.
6. Биков, В. Ю., Лапінський, В. В. (2012). Методологічні та методичні основи створення і використання електронних засобів навчального призначення. *Комп'ютер у школі та сім'ї*, 2 (98), 3–6.
7. Видання. Основні види. Терміни та визначення понять :ДСТУ 3017: 2015. [чинний від 2016-07-01]. (2016). Київ, Україна: ДП «УкрНДНЦ». (Інформація та документація).
8. Волинський, В. П., Красовський, О. С., Чорноус, О. В., Якушина, Т. В. (2013). *Дидактичні основи створення аудіовізуальних електронних засобів для середньої загальноосвітньої школи*: монографія. Київ, Україна: Педагогічна думка.
9. Дем'яненко, В. М., Лаврентьєва, Г. П., Шишкіна, М. П. (2013). Методичні рекомендації щодо добору і застосування електронних засобів та ресурсів навчального призначення. *Комп'ютер у школі та сім'ї*, 1, 44–48.
10. Докука, С. В. (2013). Клиповое мышление как феномен информационного общества. *Общественные науки и современность*, 2. 169–176.
11. Карташова, Л. А., Бахмат, Н. В., Пліш, І. В. (2018). Розвиток цифрової компетентності педагога в інформаційно-освітньому середовищі закладу загальної середньої освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 68 (6), 193–205.
12. Литвинова, С. Г. (2013). До питання експертизи якості електронних освітніх ресурсів. *Інформаційні технології та засоби навчання*, 2. Взято з <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/index#.VbfSqfntmko>.
13. Любарець, В. (2016). Створення електронної освітньої платформи ACCENT – шлях до якісної освіти. *Вища освіта України*, 3, 58–63. Взято з http://nbuv.gov.ua/UJRN/vou_2016_3_10.
14. Машбиц, Ю. І. (Ред.). (1997). *Основи нових інформаційних технологій навчання*. Київ, Україна: ІЗМН.
15. Положення про електронні освітні ресурси від 01.10.2012 р. Взято з <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12#n13>.

Н. ВОРОНОВА

Зміст і структура електронного навчального посібника
«Українська культура кінця XIX – початку XX століття»

16. Савченко, З. В. (2009). Стан розробки програмного забезпечення та інформаційних баз даних для навчальних закладів. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2. Взято з http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/49#.VbiuG_ntmko.

CONTENT AND STRUCTURE OF THE ELECTRONIC TEXTBOOK “UKRAINIAN CULTURE OF THE END OF THE XIX – THE BEGINNING OF THE XX CENTURY”

Nadiia Voronova

PhD in Philosophy, Associate Professor of
the Department of Culture Studies, Aesthetics and History
SHEE “Donbas State Pedagogical University”
Sloviansk, Donetsk region, Ukraine
ORCID ID 0000-0001-7957-1655
voronova.ns@ukr.net

Abstract. The article highlights the relevant issue of providing modern higher education with electronic educational tools, which correspond to the general tendencies of informatization of education and modern requirements of developing the digital educational environment of an educational institution. National scientific data sources, which current representatives on new trends offer and which have been learnt in recent years, are analysed: electronic education institutions exist in the information and communication (digital) time; implementation of the principles of open education, which presupposes the general concept of the members of e-learning resources and requires their creation; the Next Generation of Digital Learning Resources (NGDLR).

The purpose of the article is to analyse the content and structure of the e-textbook “Ukrainian Culture of the End of the 19th – the Beginning of the 20th Century”, which was created as a component of the digital learning environment for primary school teachers’ training of SHEI “Donbas State Pedagogical University”, as well as an autonomous training manual for future culturologists’ professional training. The theoretical framework of the study is the principle of informatization of education, the principle of open education and a competent approach. The electronic textbook “Ukrainian Culture of the End of the 19th – the Beginning of the 20th Century” highlights one of the most interesting and complex stages of the existence of a national culture that has not yet received comprehensive scientific understanding due to a number of objective factors.

The guide is structured into five sections according to the main types of Ukrainian art that have evolved over the period under study: literature and theatre, architecture and sculpture, painting, music and cinematography. Each section contains a brief essay with information on general trends in the development of a particular type of art, dominant styles, creative portraits of figures of a particular field of Ukrainian culture and art, links to videos, a list of recommended literature and online sources. For the convenience of users, the authors have prepared a dictionary of the most common terms (162 names) and the index (284 persons). Test tasks have been developed to check the acquired knowledge. The features of construction of e-manual as a new generation digital learning tool are highlighted: intensive attraction of multimedia tools; implementation of principles of interactivity and integration of the arts.

The prospect of further research is to study the opportunities of using the developed learning tool in the professional training of future culturologists.

Key words: electronic tutorial; digital learning resource; learning environment; Ukrainian culture; future culturologists.

REFERENCES

1. Brown, M. (2017). The NGDLE: We Are the Architects. *EDUCAUSE Review*. 11 – 18. Retrieved from <https://er.educause.edu/-/media/files/articles/2017/7/erm17411.pdf>.
2. Dobbin, G. (2016). Exploring the Next Generation Digital Learning Environment: Opportunities and Challenges. Retrieved from <https://library.educause.edu/resources/2016/6/exploring-the-next-generation-digital-learning-environment-opportunities-and-challenges>
3. Inamorato dos Santos A., Punie Y., Castaño-Muñoz J. Opening up Education: a Support Framework for Higher Education Institutions. JRC Science for Policy Report, 2016. EUR27938EN; DOI:10.279.1/293408.
4. Lynch, M. (2018). What is the Next Generation of Digital Learning Environments? Retrieved from <https://www.thetechedvocate.org/what-is-the-next-generation-of-digital-learning-environments/>
5. Bykov, V. Yu. (2008). Informatization of Education. *Entsyklopediia osvity*. V.H. Kremen (Ed.). Kyiv, Ukraine: Yurinkom Inter.
6. Bykov, V. Yu. & Lapinskyi, V. V. (2012). Methodological and methodical bases of creation and use of electronic educational tools. *Kompiuter u shkoli ta simi*, 2 (98), 3–6.
7. Editions. The main types. Terms and definitions: DSTU 3017: 2015. [from 2016-07-01]. (2016). Kyiv, Ukraine: DP «UkrNDNTs». (Informatsiia ta dokumentatsiia).
8. Volynskyi, V. P., Krasovskyi, O. S., Chornous, O. V., & Yakushyna, T. V. (2013). *Didactic Foundations of Creating Audiovisual Electronic Means for Secondary School*. Kyiv, Ukraine: Pedahohichna dumka.
9. Demianenko, V. M., Lavrentieva, H. P., & Shyshkina, M. P. (2013). Guidelines for the selection and use of electronic tools and resources for educational purposes. *Kompiuter u shkoli ta simi*, 1. 44–48.
10. Dokuka, S. V. (2013). Clip thinking as a phenomenon of the information society. *Obshhestvennye nauki i sovremennost*, 2, 169–176.
11. Kartashova, L. A., Bakhmat, N. V., & Plish, I. V. (2018). Development of the digital competence of the teacher in the information and learning environment of the institution of general secondary education. *Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia*, 68 (6), 193–205.
12. Lytvynova, S. H. (2013). To the question of quality examination of electronic educational resources. *Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia*, 2. Retrieved from <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/index#.VbfSqfntmko>.
13. Liubarets, V. (2016). Developing electronic learning environment ACCENT – a way to the qualitative education. *Vyshcha osvita Ukrainy*, 3, 58–63. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/vou_2016_3_10.
14. Mashbyts, Yu. I. (Ed.). (1997). Fundamentals of new information technology training. Kyiv, Ukraine: IZMN.
15. Regulations on Electronic Educational Resources of 01.10.2012. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12#n13>.
16. Savchenko, Z. V. (2009). Condition of software and information databases development for educational institutions. *Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia*, 2. Retrieved from <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/49#.VbiuG ntmko>

Матеріали надійшли до редакції 20.08.2019 р.